

Ryhmän vaikutus yksilön väkivaltapotentiaaliin:

Katsaus arviointimenetelmiin ja käytänteisiin

Mari Koskelainen

Kirjallinen lopputyö

Oikeuspsykologian erikoistumiskoulutus 2021–2023

Sisälllys

Johdanto	3
Ryhmäpohjaisen väkivallan käsitteistö ja perusteet	6
Ryhmäpohjaisen väkivallan määritelmä	6
Ryhmän määritelmä	8
Ryhmien vaikutus yksilön käyttäytymiseen	9
Ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arviointikontekstit	11
Strukturoitu väkivallan riskinarviointi	11
Laajemman yhteiskunnallisen haitan arviointi	12
Ryhmäpohjaisen väkivallan arviointityökalu Multi-Level Guidelines (MLG)	14
Työkalun kehittäminen ja tieteellinen perusta	14
Riskimuuttujien kategoriat ja arviointiprosessi	17
Riskimuuttujien kuvaukset	20
Tapausesimerkki	21
Yhtymäkohdat muihin väkivaltariskin arviointimenetelmiin	24
Yhteenveto	25
Lähteet	26
Liite 1	29
Multi-Level Guidelines riskimuuttujien kuvaukset	29
<i>Yksilöön liittyvät riskimuuttajat (Y)</i>	29
<i>Yksilöön ja ryhmään liittyvät riskimuuttajat (YR)</i>	31
<i>Ryhmään liittyvät riskimuuttajat (R)</i>	32
<i>Ryhmän ja yhteiskunnan väliset riskimuuttajat (RY)</i>	33

Johdanto

Tämän osana Åbo Akademin oikeuspsykologian erikoistumisopintoja toteutetun kirjallisen lopputyön tarkoituksena on kartoittaa ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arviointimenetelmiä ja prosesseja. Aiheesta ei ole työn tarkastelukulmasta julkaistu suomenkielistä kirjallisuutta, joten työ palvelee tältä osin myös aihepiirin keskeisen materiaalin suomentamista ja käsittelyä suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta. Ryhmän vaikutusta yksilön väkivaltapotentiaaliin tarkastelleellaan group based violence -määritelmän kautta, joka on työssä suomennettu termiksi ryhmäpohjainen väkivalta. Ryhmäpohjainen väkivalta on kirjallisuudessa määritelty muun muassa seuraavasti: Ryhmäpohjaisella väkivallalla tarkoitetaan viiteryhmän vaikutuksesta tapahtuvia muihin ihmisiin kohdistuvia vahingoittamisyriytyksiä tai sellaisilla uhkaamista (Cook, Hart & Kropp, 2013). Ilmiötä on kutsuttu myös kollektiiviseksi väkivallaksi (collective violence) (esim. Hart, 2019). Ryhmäpohjaista väkivaltaa on monenlaista, kuten esimerkiksi terrorismi, järjestäytynyt rikollisuus, jengiväkivalta ja kunniaan perustuva väkivalta.

Työhön valitussa näkökulmassa korostuu ryhmän arviointiin liittyvien asioiden lisäksi myös ryhmään kuuluvan yksilön väkivaltapotentiaalin arviointi. Rajaus on tehty, koska sellaisia menetelmiä, joilla arvioitaisiin ryhmän väkivaltapotentiaalia ilman yksilön arviointia ei ole, eikä sellaista ole kenties mahdollista tai tarpeen kehittääkään. Näin siksi, että varsinaisen konkreettisen ja suunnitellun väkivallan teon tekee aina yksi tai useampi ihminen, vaikka sen ideoimisessa ja suunnittelussa olisikin mukana muita ryhmän jäseniä muuten kuin väkivallan toteuttajina. Jos taas ryhmää arvioidaan kokonaisuudessaan, on kyseessä ryhmän aiheuttaman haitan arvioiminen laajemmasta yhteiskunnallisesta näkökulmasta, ei sen jäsenen tai jäseniin yksilönä kohdistuva arviointi. Laajemman yhteiskunnallisen haitan arvioinnin yksi osaelementti voi kuitenkin myös olla ryhmän

vaikutus siihen kuuluvan yksilön tai yksilöiden väkivaltapotentiaalin arviointi. Työssä sivutaan myös laajemman haitan ja ryhmiin liittyvää arviointia, koska ryhmän ja siihen kuuluvan yksilön aiheuttamaa väkivaltaa tai sen uhkaa ei voi kokonaan erottaa sen muille ihmisille tai yhteiskunnalle aiheutuvista haitoista tai seurauksista.

Ryhmäpohjaisen väkivallan, esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden, yhteiskunnalle aiheuttamia haittoja ovat väkivallan käytön tai sillä uhkaamisen lisäksi myös monen muun tyyppinen rikollisuus, kuten rahanpesu, huumausainerikollisuus ja lailliseksi verhottuun liiketoimintaan liittyvä rikollisuus eri elinkeinojen harjoittamisen aloilla. Lisäksi yhteiskunnallista haittaa aiheuttaa ryhmien pyrkimys ulottaa vaikutusvaltaansa yhteiskunnan rakenteisiin ja päätöksentekojärjestelmään. Ryhmäpohjaiseen toimintaan liittyvän rikollisuuden toiminnan haittaaminen ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin kiinnittymisen estäminen onkin keskeistä yhteiskunnallisen haitan vähentämisen näkökulmasta (Sisäministeriö, 2023). Rikollisuuden torjunta kokonaisuudessaan edellyttää monenlaisia viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön toimia rikosoikeudellisen ja hallinnollisin keinoin, jotka ovat laajempia kuin tässä työssä käsitelty väkivaltariskin arviointi ja siihen liittyvät toimenpiteet.

Ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arvioinnin näkökulma on keskeinen lisä yksilökeskeiseen arviointiin, jossa väkivalta nähdään usein yksilön tekemänä ja yksilöön liittyvistä ominaisuuksista kumpuavana. Esimerkiksi kliinisessä mielenterveyden arviointi- ja hoitotyössä yksilökeskeinen näkökulma on ollut vallitseva. Kuitenkin suuri osa väkivallasta tapahtuu sellaisten henkilöiden tekemänä, joiden päätöksiin ja käytökseen vaikuttaa yksi tai useampi sosiaalinen ryhmä, johon he kuuluvat tai samaistuvat (Hart, 2019). Kirjallisuudessa ja käytännön työssä eri aloilla on tunnistettu kasvava tarve hyödyntää sellaisia väkivaltariskin arviointitapoja, joissa on huomioitu sekä yksilöön että tämän viiteryhmäänsä

liittyviä asioita. Onkin esitetty, että ryhmäpohjaisen väkivallan riskiä arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon yksilötason ulkopuoliset riskitekijät - esimerkiksi ne, jotka heijastavat sitä, kuinka henkilö kiinnittyy kyseiseen ryhmään, minkälainen ryhmä on rakenteeltaan ja toiminnaltaan ja millä tavoin ryhmä suhteutuu kilpaileviin ryhmiin tai toimii laajemmassa sosiaalisessa kontekstissa. Tätä näkemystä tukee sosiaalipsykologisissa tutkimuksissa todettu ryhmätason prosessien vaikutus yksilön väkivaltariskiin (Cook & Vargen, 2022).

Vaikka ryhmäpohjainen väkivalta on jokapäiväinen haaste ammattilaisille, joiden tehtävänä on suojella yleistä turvallisuutta, tällä hetkellä ei ole olemassa järjestelmällisiä ja näyttöön perustuvia menetelmiä ryhmäpohjaisen väkivallan riskin arvioimiseksi (Cook, 2014). Työssä käsitelty, ja tällä hetkellä valmisteilla oleva Multi-Level Guidelines for the assessment and management of group-based violence (MLG) -arviointimenetelmä (Cook & Vargen, 2022) on yksi yritys vastata tarpeeseen kehittää strukturoituihin riskinarviointimenetelmiin (Structured Professional Judgement, SPJ) rinnastuva työkalu ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arvioimiseksi. MLG-kehyksessä on esitetty perusoletuksia ryhmäpohjaisesta väkivallasta, jotka pohjaavat ymmärrykseen ekstremististä ja jengiväkivallasta, ja joita voidaan soveltaa erityyppisten ryhmäväkivallan ilmenemismuotoihin (Cook, Hart & Kropp, 2013; 2015). MLG:ssä ryhmäpohjaisen väkivallan riskimuuttujat on jaettu neljään kategoriaan - yksilö, yksilö-ryhmä, ryhmä ja ryhmä-yhteiskunta -, joissa jokaisessa arvioidaan neljää riskimuuttujaa (Hart ym., 2017). Ryhmäpohjaisen väkivallan arvioimisella on selkeitä yhtymäkohtia ryhmien kokonaisuutena aiheuttaman haitan arviointiin. Samoin on olemassa muita väkivallan riskin arviointityökaluja, kuten VERA2R (ekstremistinen väkivalta) (Pressman & Flockton, 2016) ja PATRIARCH (kunniaväkivalta) (Belfrage ym., 2012), joihin sisällytetyt riskimuuttujat kartoittavat myös ainakin osittain ryhmän vaikutusta henkilön väkivaltapotentiaaliin.

Tämän työn keskiössä on MLG-arviointimenetelmän hyödynnettävyys ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arvioimisessa ryhmään kuuluvan yksilön osalta. Työn rakenne on seuraava: Ensin käydään läpi ryhmäpohjaisen väkivallan keskeistä käsitteistöä, mukaan lukien perusteet ryhmän vaikutuksesta yksilön käyttäytymiseen, ryhmäpohjaisen väkivallan arviointikonteksteja ja strukturoitujen riskinarviointimenetelmien peruseriaatteita. Seuraavaksi on esitetty lyhyt katsaus ryhmien laajemman yhteiskunnallisen haitan arvioimisen menetelmiin. Tämän jälkeen kerrotaan Multi-Level Guidelines -työkalun (MLG) kehittämisestä, tieteellisestä perustasta ja siihen sisällytetyistä riskimuuttujista. Osion päättää tapausesimerkki, jossa MLG:tä on hyödynnetty kuvitteellisen tapausesimerkin väkivaltariskin kartoittamisessa ja pohdinta MLG-arviointimenetelmän yhtymäkohdista muihin väkivaltariskin arviointimenetelmiin, joissa myös huomioidaan ryhmän vaikutus yksilön väkivaltapotentiaaliin. Lopuksi on esitetty yhteenveto ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arvioimisen merkityksestä osana väkivaltaisten tekojen ennalta estämistä.

Ryhmäpohjaisen väkivallan käsitteistö ja perusteet

Ryhmäpohjaisen väkivallan määritelmä

Ryhmäpohjainen väkivalta on jatkuva haaste viranomaisille ja muille toimijoille, joiden tehtävänä on ylläpitää yhteiskunnan turvallisuutta. Ryhmäpohjaisen väkivallan taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset haittavaikutukset ovat laajoja ja vakavia sekä yksilön-, yhteiskuntien että globaalilla tasolla (Vargen, 2019). Kaikki haitat eivät kuitenkaan liity suoraan väkivaltaisuuteen, ja väkivaltaisuuden lisäksi ilmiöön liittyy myös esimerkiksi korruptiota ja haitallisten yhteiskunnallisten rakenteiden syntymistä.

Ryhmäpohjaisen väkivallan ilmenemismuotoja ja määritelmiä on monia.

Ryhmäpohjainen väkivalta on kirjallisuudessa määritelty muun muassa jo tapahtuneeksi, yritetyksi tai uhatuksi teoksi, josta aiheutuu fyysinen vamma. Määritelmän mukaan teko on tahallinen ja luvaton, sen tekee yksi tai useampi ihminen, jonka päätöksiin ja käyttäytymiseen vaikuttaa ryhmä, johon he kuuluvat tai johon he ovat sidoksissa.

Määritelmä kattaa kaikki WHO:n (Krug, ym., 2002) tunnistamat tärkeimmät kollektiivisen väkivallan muodot, kuten terrorismin, rikollisjärjestöjen, katujengien, uskonnollisten liikkeiden, kunnialla perustellun väkivallan ja ideologisten ryhmien tekemän väkivallan (Hart ym., 2017). Ryhmäpohjaiseen väkivaltaan liittyvä keskeinen käsite on kollektiivinen väkivalta (collective violence) ja niitä on myös käytetty synonyyminä. Kollektiivinen väkivalta on määritelty mm. väkivallan välineelliseksi käytöksi, jota harjoittavat itsensä ryhmäksi identifioimat ihmiset, olipa tämä ryhmä luonteeltaan väliaikainen tai pysyvä, ja joka kohdistuu toiseen ryhmään tai ihmisjoukkoon tavoitteena saavuttaa poliittisia, taloudellisia tai sosiaalisia päämääriä (Krug, ym., 2002). Ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arviointiin voi liittyä esimerkiksi terrorismin tai järjestäytyneen rikollisuuden tematiikkaa.

Tässä työssä kollektiivinen väkivalta, johon luetaan kuuluvaksi myös mm. sodat ja kansanmurhat, nähdään laajempänä käsitteenä kuin ryhmäpohjainen väkivalta. Näin siksi, että työssä tarkastelukulmana väkivaltariskin suhteen on lopulta yksittäinen henkilö, jonka käyttäytymiseen ryhmä vaikuttaa. Tarkastelukulma on valittu, koska ei ole olemassa sellaista arviointimenetelmää, jolla voitaisiin arvioida ryhmän väkivaltariskiä. Ryhmä voi olla "väkivaltainen" siten, että se valtuuttaa, palkkaa, yllyttää, jonkun tai jotkut yhdessä tai erikseen tekemään väkivallan teon, ilman että kaikki ryhmään kuuluvat välttämättä olisivat tekemässä fyysistä väkivaltaista tekoa. Toki on myös mahdollista, että väkivallan teon tapahtuessa paikalla on useita henkilöitä, joista kaikki tai osa tekevät väkivaltaisen teon.

Työn näkökulmassa ryhmäpohjaisella väkivallan teolla tarkoitetaan myös ainakin jollakin tavalla suunnitelmallista, niin sanottua kohdennetun väkivallan tekoa, joka ainakin teoriassa voitaisiin estää esimerkiksi eri viranomaisten puutumisen keinoin. Edellytyksenä on myös, että ryhmää ja siihen kuuluvia henkilöitä arvioivalla taholla on arviointimenetelmän vaatimia tietoa tai mahdollisuus hankkia niitä. Työn ulkopuolelle siis jäävät sellaiset tapaukset, joissa väkivalta on luonteeltaan impulsiivista, reaktio käsillä olevaan tilanteeseen eikä tietty ennalta suunniteltu teko. Työssä ei myöskään käsitellä ryhmän jäsenten vaikutusta toistensa käyttäytymiseen tällaisissa impulsiivisen väkivallan tilanteissa. Työssä on myös oletettu, että kyseessä on joukko ihmisiä, jotka ovat määriteltävissä ryhmäksi. Ryhmän määritelmää ja siihen liittyvää problematiikkaa käsitellään seuraavaksi.

Ryhmän määritelmä

Ryhmän määrittelemisen yksiselitteisesti on haasteellista. Ryhmällä tarkoitetaan ihmisjoukkoa, jonka jäsenet ovat tietoisia sekä omasta jäsenyydestään että siitä, keitä muita ryhmään kuuluu. Ryhmän jäsenet tietävät siitä erossa ollessaankin kuuluvansa siihen. Ryhmän toiminnan käynnistämisessä ja ylläpitämisessä on keskeistä ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus sekä yhteinen tavoite ja työskentely yhteisten päämäärien saavuttamiseksi (Vargen, 2019). Keskeistä on myös ainakin jollakin tavalla tunnistetut yhteisesti jaetut näkemykset, normit ja arvot. Tutkimuskirjallisuudessa on tiedostettu, että rajanveto joukon, ryhmän, jengin tai järjestäytyneen rikollisuuden välillä ei ole selkeää (Spindler & Bouchard, 2011).

Esimerkiksi jengien muodostumista ja käyttäytymistapoja tarkasteltaessa on esitetty, että yksi tapa ymmärtää kuinka jengit muodostuvat, ovat aktiivisesti toiminnassa ja lakkaavat olemasta, on selvittää, käyttäytyvätkö jengit ennustettavilla tavoilla, joita voidaan

tarkastella ja luokitella. Jengien väliset erot perustuvat sekä niiden rakenteellisiin ominaisuuksiin että käyttäytymispiirteisiin. Näiden pohjalta onkin luotu typologioita, joiden pohjalta on määritelty kuinka eri jengit eroavat toisistaan (Spindler & Bouchard, 2011).

Ryhmän määritelmää voidaan tarkastella myös rikoslain näkökulmasta. Hallituksen esityksessä (HE 263/2014) järjestäytyneiden rikollisryhmien osalta ryhmän määrittelemisestä on lausuttu seuraavasti: Rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevissa säännöksissä järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen tuossa määritelmäsäännöksessä mainittuja rikoksia. Esityksen mukaan ryhmän jäsenyisyyden yhteenliittymän ei tarvitse olla sellainen, että sen jäsenillä olisi muodollisesti määrätty erityiset tehtävät, tai ryhmän rakenne olisi erityisen kehittynyt. Ryhmän ei siten tarvitse olla tiukkojen hierarkkisten käskyvaltasuhteiden tai pitkälle eriytyneen työnjaon varaan rakentuva. Edelleen hallituksen esityksessä (HE 263/2014) on määritelty, että rikosten tulee olla tehty ryhmän puolesta, hyväksi tai nimissä. Oleellista on, että rikos on tehty ryhmän, eikä rikosentekijän itsensä lukuun. Rikoksen tekemistä ryhmän lukuun voi osoittaa rikoksen tekeminen yhteenliittymän tunnuksia käyttäen tai rikoshyödyn toimittaminen ryhmälle. Hallituksen esityksen (HE 263/2014) mukaan järjestäytyneen rikollisryhmän perusluonteen mukaan sen on tarkoitettu toimimaan pidemmän aikaa ja toistaiseksi useampien rikosten tekemistä varten.

Ryhmien vaikutus yksilön käyttäytymiseen

Tiedetään, että ryhmät voivat vaikuttaa keskeisesti ja monella tavalla yksilön päätöksentekoon ja väkivaltaiseen käytökseen. Näitä tapoja ovat jaettujen ajatusrakenteiden syntyminen, muuttumien ja ylläpitäminen. Prosessissa keskeistä on mallista oppiminen, joka tapahtuu muita tarkkailemalla ja muiden ohjeistamana sekä

ryhmän identiteetin sulautuminen osaksi yksilön identiteettiä. On esitetty, että ajatus yksilön väkivaltapotentialin arvioiminen kokonaan erillään ryhmästä ja muista ihmisistä on absurdi, koska muut henkilön elämässä tavalla tai toisella läsnäolevat ihmiset vaikuttavat tavalla tai toisella henkilön ajatuksiin, motiiveihin ja käyttäytymiseen (Hart, 2019).

Ryhmän vaikutus yksilön ajatteluun ja käyttäytymiseen ei ole uusi oivallus. On todettu, että ryhmän vaikutus yksilön käyttäytymiseen vaihtelee väkivallattomasta tai haluun auttaa pohjautuvasta käytöksestä, kuten hyväntekeväisyys, väkivaltaisesti toimiviin ryhmiin, kuten terroristiseen toimintaan ja väkivaltaisiin jengeihin (Krug ym., 2002).

Ryhmätason prosessien vaikutuksesta yksilön tunteisiin ja käytökseen on paljon erilaista tutkimusnäyttöä, mukaan lukien klassiset psykologiset tutkimukset (esim. Asch, 1951; Milgram, 1963; Zimbardo, 1972) ja uudempi tutkimusnäyttö (esim. Cook & Vargen, 2022). Ryhmän vaikutus on nähtävissä yksilön, yksilön ja ryhmän välisten, ryhmän sisäisten ja ryhmän ja yhteiskunnan välillä tapahtuvien prosessien kautta. Sosiaalipsykologian perusteita, kuten ryhmien dynamiikkaa ja vuorovaikutussuhteita, on hyödynnetty selittämään ryhmän vaikutusta yksilön käyttäytymiseen, ja tiedetään, että yksilö- ja ryhmätasolla toimivat prosessit vaikuttavat myös yksilön väkivaltariskiä (Cook & Vargen, 2022).

Vaikka tutkimustulokset tukevatkin ryhmän vaikutuksen todennettavuutta yksilön ajatuksiin ja käyttäytymiseen, on esitetty, että empiirinen näyttö väkivaltaan liittyen perustuu pääasiassa jengiväkivallan tutkimuksiin ja teoreettisiin päätelmiin (esim. Bouchard & Spindler, 2011). Erilaisten ryhmien, joissa väkivaltaa tapahtuu, on kuitenkin nähty myös samanlaisina tyyppi- ja muodoistumisensa ja toimintatapansa suhteen. Ryhmäperusteisen väkivallan syntymekanismin nähdään täten olevan samantyyppinen, riippumatta siitä, missä ryhmässä prosessi tapahtuu. Ryhmäpohjaisen väkivallan keskeisenä

piirteenä on pidetty sitä, että ryhmässä hyväksytään ja käytetään väkivaltaa (Cook & Vargen, 2022).

Ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arviointikontekstit

Väkivaltariskiin liittyviä arviointeja laaditaan tai hyödynnetään eri viranomaisten toimesta esimerkiksi poliisissa, Rikosseuraamuslaitoksella, oikeuspsykiatrisissa sairaaloissa, vankiterveydenhuollossa ja psykiatrian osastoilla. Väkivallan riskeihin liittyviä arviointeja ohjaavat kysymykset vaihtelevat arvion tekevien instituutioiden tehtävän ja arvioitavan henkilön sosio-legaalisen tilanteen mukaisesti (Tolvanen ym., 2021). Joissakin konteksteissa yksilön ominaisuuksiin perustuva arviointi on perusteltua ja ymmärrettävää. Esimerkiksi väkivaltariskin arviointi oikeuspsykiatrisissa sairaaloissa voi kohdistua henkilöihin, jotka ovat tehneet vakavan väkivallan teon, ja joilla on kroonisia mielenterveyden häiriöitä ja sosiaalisen toiminnan vaikeuksia (Hart, 2019). On kuitenkin esitetty, että ainoastaan yksilötason riskimuuttujien tarkastelu on riittämätöntä ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arvioinnissa ja hallinnassa (Logan & Lloyd, 2019). Ryhmäpohjaisen väkivallan riskiarviot voivat olla keskeisiä esimerkiksi sellaisessa Rikosseuraamuslaitoksen tai poliisin toiminnassa, jossa yksilön väkivaltariskiin liittyy ryhmän vaikutus.

Strukturoitu väkivallan riskinarviointi

Tässä työssä tarkasteltu Multi-Level Guidelines (MLG) (Cook, Hart ja Kropp, 2013) on rinnastettu niin sanottuihin strukturoituihin väkivaltariskin arviointimenetelmiin (Structured Professional Judgement, SPJ). Muita tunnettuja strukturoituja yksilön väkivaltariskin arviointimenetelmiä ovat muun muassa HCR-20 V3 (Douglas ym., 2013) ja VERA2R -työkalut (Pressman & Flockton, 2016). SPJ:n tavoitteena on perustaa arvio sellaisiin väkivallan riskimuuttujiin, joiden osaltaan tiedetään lisäävän väkivallan riskiä. Riskimuuttujien tunnistaminen ja tulkitseminen vaatii asiantuntemusta ja koulutusta. Käytettävä

arviointityökalu ohjaa arvioinnin fokusta ja auttaa asiantuntijaa kysymään tarvittavat kysymykset arvioitavalta. Kysymyksillä kartoitetaan arvioitavan historiallisten riskitekijöiden lisäksi myös nykyhetkellä henkilöön itseensä ja ympäristöön liittyviä suojaavia ja riskitekijöitä, joilla voi olla merkitystä tulevaan väkivallan riskiin sekä sen hallintaan. Väkivallan riskitekijät ymmärretään täten suhteellisen dynaamisina muuttujina, joihin voidaan vaikuttaa esimerkiksi hoitointervention keinoin. Nykyajattelun mukaan väkivaltariskin arvioiminen käsitetään pitempiaikaisempana ja väkivaltaisen käyttäytymisen ymmärrystä lisäävänä prosessina, jonka oleellisena osana ovat myös arvion perusteella tehdyt toimenpidesuosituks³ (Pohjola, 2017).

Strukturoitujen riskinarviointimenetelmien käytöstä eri konteksteissa on runsaasti kirjallisuutta (esim. Tolvanen ym., 2021). Vaikka MLG:llä onkin yhteneväisyyksiä muihin strukturoituihin väkivallan riskiarviointimenetelmiin, se on kuitenkin toistaiseksi ainoa työkalu, jossa ryhmän vaikutus yksilön väkivaltapotentialiin on nostettu keskiöön. Myös muihin väkivallan riskiarvioissa käytettyihin työkaluihin, esimerkiksi VERA2R-työkaluun (Pressman & Flockton, 2016), on vaihtelevasti sisällytetty riskimuuttujia, joissa huomioidaan arvioitavaan henkilöön keskeisesti vaikuttavia henkilöitä ja ryhmiä, sekä näiden vaikutusta muun muassa arvioitavan henkilön ajatuksiin ja käyttäytymisen normeihin ja arvoihin.

Laajemman yhteiskunnallisen haitan arviointi

Tässä työssä käsitelty ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arvioiminen tulee erottaa laajemmista yhteiskunnalle haittaa aiheuttavien ryhmien toiminnan arvioista, esimerkiksi näitä ryhmiä koskevista uhka-arvioista (threat assessment). Tällaisilla uhka-arvioilla voidaan kartoittaa esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden vaikutusta yhteiskuntaan sen aiheuttamien haittojen näkökulmasta tai tunnistamalla erilaisen rikollisuuden

ilmenemismuotoja. Järjestäytyneen rikollisuuden haitan hahmottamisen tapa on esimerkiksi Europolin julkaisema SOCTA-menetelmä, jonka avulla analysoidaan ja kuvataan EU:n rikosmarkkinoita ja rikollisuusalueita, rikollisverkostoja tai yksittäisiä rikollisia, jotka harjoittavat rikollista toimintaa, sekä laajemman ympäristön tekijöitä, jotka muokkaavat vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden luonnetta Euroopan Unionissa. Yhteistä laajemman rikollisuuskuvan kartoittamiselle ja ryhmässä toimivan yksittäisen henkilön väkivaltariskin arvioimiselle on kuitenkin se, että molempien tarkoituksena on saattaa tunnistetut toimijat eri viranomaisten tarkasteluun tai toimenpiteiden kohteeksi esimerkiksi ennalta estävällä toiminnalla tai rikosoikeudellisin keinoin. Myös riskimuuttujien suhteen on yhteneväisyyksiä siinä, kuinka ryhmän ominaisuuksia ja sen sijoittuminen yhteiskuntaan huomioidaan. SOCTA-menetelmässä on esimerkiksi nostettu esiin järjestäytyneen rikollisryhmien indikaattoreina ryhmän koko, yhteenkuuluvuus, maantieteellinen ulottuvuus ja liikkuvuus (Europol, 2021).

Tehdyissä arvioissa on siis olennaista tiedostaa mihin arvioinnilla pyritään: Onko kyseessä arvio yhteiskunnalle aiheutuvasta haitasta laajemmin ja eri muodoissaan vai onko tarkoituksena nimenomaisesti arvioida väkivallan uhkaa? Aihepiiriä koskevassa kirjallisuudessa määrittely ei aina ole selkeää. Tämä voi johtua siitä, että arviointimenetelmiä on kehitetty erilaisiin tarkoituksiin. Esimerkki ryhmien aiheuttamien moninaisten haittojen arvioimiseen on Kanadan poliisissa (Royal Canadian Mounted Police, RCMP) kehitetty SLEIPNIR työkalu. Työkalua on käytetty rikollisuuteen liittyvän tiedustelutiedon analyysissä avustamaan vertailua järjestäytyneiden rikollisryhmien aiheuttamista haitoista yhteiskunnalle. SLEIPNIR työkalua hyödyntämällä voidaan määrittellä organisoituneiden rikollisryhmien erilaisia yhteiskunnallisia haittoja ja vaaroja, vertailla niitä toisiinsa ja tunnistaa tietokatveja. SLEIPNIRin on todettu tarjoavan analyytikoille kehyksen,

jonka avulla he voivat laatia ryhmiä arvioivan matriisin. Samoin SLEPNIRiä voidaan käyttää järjestäytyneiden rikollisryhmien uhkatasojen jäsentämisessä ja täten hyödyntää asiaan liittyvien poliisistrategioiden kehittämisessä. SLEIPNIRin riskimuuttujilla on monia yhtymäkohtia tässä työssä esiteltyyn MLG-työkaluun, vaikka niiden käyttötarkoitukset eroavatkin toisistaan. SLEIPNIRillä arvioitavia muuttujia ovat muun muassa korruptio, väkivalta, kurinalaisuus, eristäytyneisyys, jatkuvuus ja yhteydet muihin järjestäytyneisiin rikollisryhmiin. Näitä muuttujia arvoidaan ryhmätasolla ja niiden perusteella määritellään kyseisen ryhmän "uhkataso" (Ratcliffe, Sorg & Rose, 2015).

Ryhmäpohjaisen väkivallan arviointityökalu Multi-Level Guidelines (MLG)

Työkalun kehittäminen ja tieteellinen perusta

Multi-Level Guidelinesin (MLG) ensimmäinen versio ja käsikirja valmistui vuonna 2013 (Cook, Hart & Kropp, 2013). MLG:n työstäminen jatkui vuonna 2014 Cookin väitöskirjan (Cook, 2014) Campbell Collaboration -tyylisen systemaattisen kirjallisuuskatsauksen pohjalta. Vuonna 2015 valmistui uudistettu versio MLG-työkalusta ja käsikirjasta (Cook, Hart, & Kropp, 2015). Työkalu ja käsikirjat eivät vielä ole julkisesti saatavilla eikä julkaisuajasta ole tietoa. MLG:lle ei ole olemassa suomenkielistä nimeä, eikä suora käänös nimestä kuvaa työkalua ymmärrettävästi. Suomenkielinen nimi voisi olla esimerkiksi ryhmäpohjaisen väkivallan arviointityökalu. Tässä työssä käytetään kuitenkin työkalun kehittäjien lanseeraamaa englanninkielistä nimeä ja sen lyhennettä.

MLG:n rakenne on mallinnettu suoraan yleisesti käytetystä strukturoiduista riskinarviomenetelmistä erityisesti HCR-20 V3 (Douglas ym., 2013) mukaiseksi (Hart ym., 2017). MLG on sen kehittäjien mukaan sekä tieteelliseen näyttöön että konsensuskeeseen perustuva, ja koostettu pääosin ekstremistisen väkivallan ja jengiväkivallan tutkimustuloksiin

perustuen. Sitä nähdään voitavan soveltaa erityyppisten ryhmäväkivallan ilmenemismuotoihin. Näkemystä on perusteltu sillä, että ryhmien ominaispiirteet, kehitys ja toiminta, jotka ohjaavat ryhmäkäyttäytymistä, ovat yleismaailmallisia. Tämä mahdollistaa sen, että ääriyhmien väkivallasta saatujen tietojen perusteella voidaan ymmärtää myös muiden ryhmien riskikäyttäytymistä ja päinvastoin (Cook & Vargen, 2022).

MLG-työkalua on kritisoitu muun muassa sen puutteellisesta luotettavuudesta ja validiteetista (esim. Borum, 2015). Cook ja Vargen julkaisivat vuonna 2022 artikkelin, joka sisälsi uuden systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vuosina 2011-2019 julkaistuista ryhmäpohjaisen väkivallan riskitekijöiden empiirisestä tutkimuksesta. Tutkimuksessa kirjallisuuden tiedonhaku tuotti 5 330 lähdettä, joista karsinnan jälkeen 151 tutkimusta tarkasteltiin ja koodattiin eri riskimuuttujien osalta. Suurin osa sisällytetyistä tutkimuksista kohdistui väkivaltaiseen radikalisoitumiseen (65 %) ja jengiväkivaltaan (23 %). Esimerkiksi kunniaan perustuvan väkivallan tutkimuksia oli mukana ainoastaan kolme (2 %). Sisällytettyjen tutkimusten näytön tason arvioitiin olevan matala noin hieman alle puolessa tutkimuksista, keskiarvo 14 %:ssa ja korkea 39 %:ssa tutkimuksista. (Cook & Vargen, 2022).

Kokonaisuutena Cook ja Vargenin (2022) tutkimuskatsauksen johtopäätökset olivat, että MLG:n perusta vastasi ryhmäpohjaisen väkivallan empiirisen tutkimuksen löydöksiä, vaikka näytön laajuus ja taso vaihteli eri riskimuuttujien kohdalla. Esimerkiksi työkalun Yksilö-Ryhmä (YR) -ulottuvuuden YR3-riskimuuttujalla (vahva sitoutuminen ryhmään) ja YR4-riskimuuttujalla (negatiivinen suhtautuminen ryhmän ulkopuolisiin ihmisiin) näytön todettiin olevan vahvinta, kun sitä peilattiin olemassa olevan tutkimuksen määrään ja laatuun. Esimerkiksi YR3-riskimuuttujaan (vahva sitoutuminen ryhmään) liittyviä tutkimuksia oli yhteensä 12, joista kuudessa näytön nähtiin olevan kohtalaista tai vahvaa ja kuudessa matalaa. Yksilö-Ryhmä (YR) -ulottuvuuden YR1 (vahva ryhmään perustuva identiteetti) ja

YR2 (väkivaltainen rooli tai asema ryhmässä) -riskimuuttujien näytön taas katsottiin olevan alhaisempi muun muassa siksi, että näihin riskimuuttujiin liittyviä tutkimuksia oli määrällisesti vähemmän. Esimerkiksi YR2 (väkivaltainen rooli tai asema ryhmässä) riskimuuttujaan liittyviä tutkimuksia oli yhteensä ainoastaan kolme. Yhteenvetona Cook ja Vargen (2022) totesivat, että ryhmäpohjaisen väkivallan riskimuuttujia koskevaa tutkimusta on edelleen vähän ja sitä tarvitaan lisää, ennen kuin MLG:n sovellettavuutta erilaisen väkivallan ilmenemistapoihin voidaan arvioida tarkemmin.

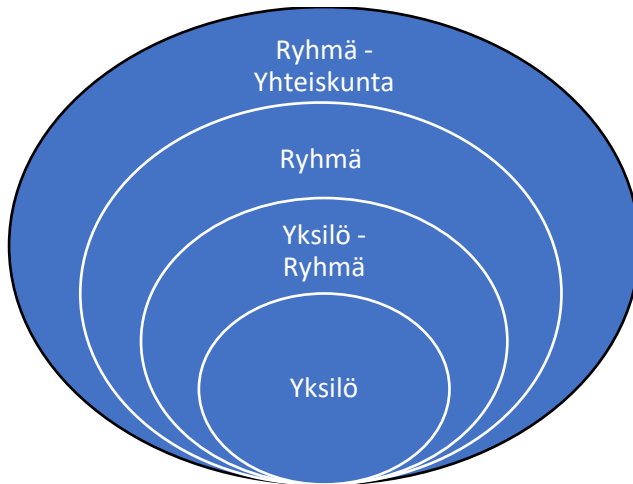
Osa MLG:tä, tai ylipäätään väkivaltariskin arvioinnin työkaluihin kohdistuvasta kritiikistä saattaa selittyä sillä, että tapaa, jolla väkivaltariskiä arvioivat ammattilaiset niitä hyödyntävät ei ole selkeästi ilmaistu tai perusteltu. On tärkeää ymmärtää, että erilaisten väkivallan riskiarviointi työkalujen, mukaan lukien MLG, tarkoitus ei ole ennustaa sitä mitä henkilö tulee tulevaisuudessa tekemään. Sen sijaan väkivaltariskin arviointimenetelmät tulisi nähdä tapaukseen liittyvän tiedonkeruun välineenä, jonka avulla hahmotetaan asian kokonaisuutta ja käytettävissä olevia tapoja tilanteeseen puuttumiseksi, jos tilanteessa nähdään esiintyvää väkivallan uhkaa. Väkivaltariskin arviointien ja niihin mahdollisesti liittyvien toimien on tarkoitus ennalta estää väkivaltaisia tekoja. Väkivaltariskin arvioinnin yksi keskeinen tehtävä on myös tuottaa vaihtoehtoisia hypoteeseja käsillä olevaan tilanteen selittämiseksi, lisäkysymyksiä tilanteen tarkentamiseksi ja auttaa tunnistamaan miltä osin olemassa oleva tieto on puutteellista. Arvioin tärkein tehtävä on tuottaa toimenpidesuosituksia tilanteen ratkaisemiseksi väkivallattomasti. Arvioihin liittyvät toimenpiteet voivat osaltaan häiritä, hidastaa tai katkaista kehityskulun kohti väkivaltaista tekoa.

Vaikka olemassa olevalla tieteellisellä näytöllä onkin tiedostettuja rajoituksia sekä MLG:n sekä muiden väkivallan riskiarvioinnin menetelmien suhteen, monilla toimijoilla on

kuitenkin tarve käyttää näitä menetelmiä työtehtäviensä hoitamiseksi (Logan & Sellers, 2021). Vaihtoehtona olisi strukturoimaton arvio, jossa arvioija luottaa intuitioonsa, kokemukseensa ja harkintakykyynsä riskitekijöiden tunnistamisessa ja riskin arvioinnissa (Cook & Vargen, 2022). Nykytiedon valossa strukturoituihin riskinarviointimenetelmiin perustuvaa tapaa arvioida väkivaltariskiä pidetään puutteistaan huolimatta kuitenkin luotettavampana ja suositeltavampana, kuin arvion tekijän tarkemmin määrittelemättömään näkemykseen perustuvaa päätöksentekoa, joka oli vallitseva vuosikymmeniä ennen strukturoitujen riskinarviointimenetelmien kehittämistä.

Riskimuuttujien kategoriat ja arviointiprosessi

Kuten kuvioista 1 ilmenee, MLG koostuu neljästä kategoriasta - yksilö, yksilöryhmä, ryhmä ja ryhmä-yhteiskunta, joissa jokaisessa arvioidaan neljää riskimuuttujaa. Riskimuuttujia on siis yhteensä 16. Kategorioista ensimmäinen, yksilö, viittaa riskitekijöihin, jotka ovat suhteellisen riippumattomia yksilön ryhmäjäsenyydestä. Toinen kategoria, yksilöryhmä, viittaa yksilön riskitekijöihin, jotka liittyvät tämän suhteeseen ryhmään, kuten yksilön identiteetti, asenteet ja rooli suhteessa ryhmään. Kolmannella kategorialla, ryhmä, viitataan ryhmän prosesseihin ja rakenteisiin liittyviin riskitekijöihin. Neljäs kategoria, ryhmä-yhteiskunta, koskee riskitekijöitä, jotka liittyvät sellaisiin ulkoisiin riskimuuttujiin, kuten ryhmän yhteiskunnalliseen asemaan ja muiden ryhmien vaikutukseen siihen, jotka taas puolestaan vaikuttavat ryhmän yksilöjäsenen väkivaltapotentiaaliin (Cook, 2014).

Kuvio 1. Ryhmäpohjaisen väkivallan kategoriat (Cook, 2014).

MLG:n ohjeistuksessa on todettu, että yksittäinen henkilö voi tehdä arvion, mutta sen tekemisessä suositellaan kuitenkin moniammatillista näkökulmaa ja tiedonhankintaa. Työkalun kehittäjät suosittelevat myös MLG:tä käytettäväksi yhdessä muiden relevanttien riskinarviointityökalujen kanssa, esimerkiksi terroristiseen toimintaan liittyvien henkilöiden kohdalla. Tällöin hyödynnettävä työkalu voisi olla esimerkiksi Terrorist Radicalization Assessment Protocol (TRAP-18) (Meloy & Gill, 2016). MLG:tä voidaan käyttää myös arvioimaan, missä määrin henkilön tekemää terroristista väkivaltaa tulisi pitää ryhmäpohjaisena yksittäiseen toimijan (yksittäinen terroristinen toimija) sijaan (Hart ym., 2017).

MLG-arvioin tekemisessä on seitsemän vaihetta: Ensin kerätään tapaustiedot (vaihe 1). Seuraavaksi (vaihe 2 ja 3) arvioidaan 16 riskimuuttujan todennettavuus olemassa olevan tiedon perusteella sekä mahdolliset tapauskohtaiset riskitekijät. Vaiheessa 4 riskimuuttujien perusteella tehdään tapausformulaatio ja kirjataan mahdollisia riskiskenaarioita, jotka voisivat tapahtua. Tapausformulaation ja skenaarioihin pohditaan mahdollisia väliintuloja, joilla havaittuja riskejä voidaan hallita (vaiheet 5 ja 6). Viimeisessä vaiheessa 7 löydökset ja riskienhallinnan suunnitelmat kommunikoidaan relevanteille tahoille (Hart ym., 2017).

Kuten yllä on todettu, MLG:n 16 riskimuuttujaa on jaettu neljään kategoriaan: yksilö, yksilö ryhmässä, ryhmä ja ryhmä yhteiskunnassa. Yksilö-kategoria koostuu riskimuuttujista, esimerkiksi mielenterveysongelmat, jotka ovat riippumattomia ryhmistä, joihin henkilö kuuluu. Yksilökategorian riskimuuttujat on mallinnettu HCR-20 V3:n riskimuuttujista. MLG:n kehittäjät toteavatkin, että arvioinnissa voi hyödyntää HCR-20 V3 -riskimuuttujia MLG:n yksilö-riskimuuttujien sijaan. Yksilö-ryhmä kategorian riskimuuttujat liittyvät identiteettiin, asenteisiin ja rooleihin ryhmiin nähden, esimerkiksi ryhmäpohjaisen identiteetin olemassa oloon. Ryhmä-kategoria koostuu tekijöistä, esimerkiksi ryhmän normeista, jotka liittyvät ryhmäprosesseihin ja rakenteisiin ja ovat riippumattomia yksittäisestä henkilöstä. Viimeinen kategoria, ryhmä-yhteiskunta, sisältää tekijöitä, jotka liittyvät laajempaan sosiaaliseen kontekstiin, johon ryhmä sijoittuu ja jossa se toimii. Esimerkkinä tästä muun muassa ryhmien väliset konfliktit (Hart ym., 2017).

MLG-riskimuuttujat on esitetty taulukossa 1. Ne on kuvattu tarkemmin liitteessä 1. Riskimuuttujien todennettavuutta arvioidaan kolmiportaisella asteikolla: E = Ei viitteitä siitä, että riskimuuttuja on todennettavissa, M = Mahdollisia tai osittaisia viitteitä riskimuuttujan olemassaolosta, K = Selkeitä viitteitä riskimuuttujan todennettavuudesta. Kokonaisarvio väkivallan uhkan tasosta tehdään myös kolmiportaisella asteikolla (matala, keskiverto ja korkea) (Hart ym., 2017).

Taulukko 1. Multi-Level Guidelinesin (MLG) kategorioiden riskimuuttujat (Cook & Vargen, 2022).

Kategoria		Riskimuuttujat
Yksilö (Y)	Y1	Käytöshäiriöt
	Y2	Asenneongelmat
	Y3	Sosiaalisen sopeutumisen ongelmat
	Y4	Mielenterveysongelmat
Yksilö-Ryhmä (YR)	YR1	Vahva ryhmään perustuva identiteetti
	YR2	Väkivaltainen rooli tai asema ryhmässä
	YR3	Vahva sitoutuminen ryhmään
	YR4	Negatiivinen suhtautuminen ryhmän ulkopuolisiin ihmisiin
Ryhmä (R)	R1	Aikaisempi väkivaltaisuus
	R2	Väkivaltaiset normit tai tavoitteet
	R3	Vahva koheesio
	R4	Vahva johtajuus ja valtarakenne
Ryhmä-Yhteiskunta (RY)	RY1	Ryhmän koko ja vaikutuspiiri
	RY2	Sosiaalinen eristäytyminen
	RY3	Ympäristön tasapainottomuus
	RY4	Konflikti tai sen uhka muiden ryhmien kanssa

Arvion pohjalta laaditaan johtopäätökset väkivallan riskistä. Ne voivat sisältää esimerkiksi näkemyksen tulevaisuuden väkivallan uhkasta ja tapauksen priorisoitiin liittyvää kommentointia. Johtopäätöksissä voidaan ottaa kantaa vakavan fyysisen väkivallan tai vakavaan loukkaantumiseen johtavan uhkan mahdollisuuteen ja pohtia mahdollisen teon ajankohtaa. Johtopäätökset voivat koostua myös yleisestä pohdinnasta henkilön todennäköisyydestä syyllistyä tulevaisuudessa ryhmäpohjaiseen väkivaltaan (Hart ym. 2017).

Riskimuuttujien kuvaukset

Multi-Level Guidelinesin (MLG) riskimuuttujien kuvauksia ei ole saatavilla julkisesti. Liitteessä 1 esitettyjen riskimuuttujien tiivistetyt kuvaukset on tehty Alana Cookilta saadun, 2013 tehdyn käsikirjan luonnoksen pohjalta (Cook, Hart & Kropp, 2013). Riskimuuttujien

kuvauksissa on myös hyödynnetty työkalun jatkokehityksestä saatavilla olevaa kirjallisuutta (Cook & Vargen, 2022; Vargen, 2019). Vuoden 2013 manuaalissa riskimuuttujia on ollut 20, myöhemmissä versioissa niitä on 16. Riskimuuttujien nimissä on myös vaihtelua. Tästä syystä riskimuuttujien liitteessä esitetyt kuvaukset ovat suuntaa antavia, eivätkä kenties vastaa tulevan MLG-työkalun lopullisia kuvauksia. Vuoden 2013 manuaalissa (Cook, Hart & Kropp, 2013) on jokaisen riskimuuttujan kohdalla esitetty ne tutkimukset ja artikkelit, joiden perusteella kyseinen riskimuuttuja osaltaan lisää ryhmäperusteisen väkivallan riskiä. Tätä tieteellistä kirjallisuutta ei esitetä osana tätä työtä. Siihen voi halutessaan tutustua alkuperäisessä käsikirjassa.

Tapausesimerkki

Alla oleva sovellettu esimerkki perustuu löyhästi tapahtuneeseen rikosasiaan. Tiedot on poimittu tapausta käsittelevästä lehtiartikkelista ja osittain keksitty. Multi-Level Guidelines (MLG) työkalua on tässä esimerkissä hyödynnetty järjestäytynyt rikollisuus - tyyppisen ryhmään kuuluvan henkilön väkivaltariskin hahmottamisessa. Tarkoituksena on havainnollistaa sitä, kuinka MLG:n riskimuuttujia on tunnistettavissa tapauksessa olemassa olevan tiedon perusteella ja kuinka niitä voidaan hyödyntää näkemykseen kyseisen henkilön mahdollista väkivaltariskiä.

Asiasta tiedetään seuraavaa: Kokonaisuuteen liittyy rikosasia, josta on käräjäoikeudessa meneillään laajan huumausainerikollisuuteen liittyvä oikeudenkäynti. Asiassa on 15 syytettyä ja yli 70 syytekohtaa. Syytteet koskevat muun muassa törkeitä huumausainerikoksia, törkeää ampuma-aserikosta ja salakuljetuksia.

Rikosasia ei syyttäjän mukaan liity varsinaisesti ryhmään, johon osan syytetyistä tiedetään jollakin tavalla muodostavan. Asiassa on kuitenkin kyse laajamittaisten huumausainerikosten tekemistä varten järjestäytyneestä toiminnasta. Syyttäjien käsityksen

mukaan kokonaisuudessa on ollut yksi johtaja. Kokonaisuudessa on mukana mahdollisia ryhmään läheisesti liittyviä henkilöitä. Nyt käräjäoikeudessa käsiteltävänä olevan tapauksen lisäksi ryhmään liittyen on tutkittu myös väkivaltarikoksia, kuten velanperintään liittyviä asioita.

Oletettua ryhmää on luonnehdittu osittain perinteiseksi järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi ja ensimmäiset havainnot ryhmän olemassa olosta on tehty muutama vuosi sitten. Olemassa olevan käsityksen mukaan ryhmän yhdistävä tekijä eivät ole "liivit" vaan kulttuuritausta, kieli tai asumakaupunkiin liittyvä alueellinen yhteys. Ryhmän jäsenet ovat Suomen kansalaisia ja heidän perheensä ovat aikanaan muuttaneet Suomen samasta maasta.

Ryhmässä johtavassa asemassa ajatellaan olevan 4-5 ihmistä. Ryhmän kokoa on kuitenkin vaikea määritellä, koska ryhmällä ei esimerkiksi ole näkyviä tunnuksia. Ryhmän tiloista on kuitenkin löydetty ryhmän nimeä kantavia julisteita, ryhmän jäsenet ovat käyttäneet ryhmän logolla varustettuja vaatteita ja heillä on tatuointeja, joissa logo esiintyy.

Tässä tapausesimerkissä mahdollista väkivaltapotentiaalia arvioidaan sellaiseen ryhmään kuuluvan henkilön osalta, joka ei ole syytettynä yllä mainitussa rikoskokonaisuudessa. Hän on sen sijaan uhkaillut virkamiehiä toteamalla: "Jos veljet tuomitaan, tiedätte että maksatte siitä". Uhkauksen antaneella henkilöllä tiedetään olevan aiempaa rikostaustaa mukaan lukien väkivalta- ja huumausainerikoksia. Hän on julkaissut sosiaalisessa mediassa yhteiskuntaa ja poliitikkoja kritisoivia kirjoituksia ja kertonut kannattavansa kansallissosialismia.

Taulukossa 2 on havainnollistettu sitä, kuinka tämän henkilön väkivaltapotentiaalilin arvioimisessa on otettu huomioon ryhmään kuulumisen ja kuinka erilaiset ryhmäpohjaisen väkivallan riskimuuttujat näyttäytyvät tässä tapauksessa.

Taulukko 2. MLG (Multi Level Guidelines) (Cook & Vargen, 2022) riskimuuttujien esiintyminen tapauksessa.

Kategoria		Riskimuuttujat	E/M/K
Yksilö (Y)	Y1	Käytöshäiriöt	K
	Y2	Asenneongelmat	K
	Y3	Sosiaalisen sopeutumisen ongelmat	K
	Y4	Mielenterveysongelmat	Ei arv.
Yksilö-Ryhmä (YR)	YR1	Vahva ryhmään perustuva identiteetti	K
	YR2	Väkivaltainen rooli tai asema ryhmässä	Ei arv.
	YR3	Vahva sitoutuminen ryhmään	K
	YR4	Negatiivinen suhtautuminen ryhmän ulkopuolisiin ihmisiin	Ei arv.
Ryhmä (R)	R1	Aikaisempi väkivaltaisuus	K
	R2	Väkivaltaiset normit tai tavoitteet	K
	R3	Vahva koheesio	K
	R4	Vahva johtajuus ja valtarakenne	K
Ryhmä-Yhteiskunta (RY)	RY1	Ryhmän koko ja vaikutuspiiri	E
	RY2	Sosiaalinen eristäytyminen	K
	RY3	Ympäristön tasapainottomuus	K
	RY4	Konflikti tai sen uhka muiden ryhmien kanssa	M

Riskimuuttujien todennettavuutta on arvioitu kolmiportaisella asteikolla: E = Ei viitteitä siitä, että riskimuuttuja on todennettavissa, M = Mahdollisia tai osittaisia viitteitä riskimuuttujan olemassaolosta, K = Selkeitä viitteitä riskimuuttujan todennettavuudesta. Kohtiin, joista ei ole ollut käytettävissä tietoa, on kirjattu "ei arvioitu".

Tehdyn arvion perusteella väkivaltapotentiaalista on esitetty seuraava näkemys: Henkilön ominaisuudet yksilönä ovat osaltaan väkivaltapotentiaalia kohottavia. Mielenterveysongelmien olemassa oloa ei ole voitu arvioida, koska asiasta ei ole tietoa. Henkilön aikaisemman käyttäytymisen perusteella epäsosiaalisen persoonallisuuden piireitä vaikuttaisi ilmenevän. Myös yksilö-ryhmä-tason riskimuuttujia todennettavissa, tosin kaikkia ei voida arvioida, koska niistä ei ole tietoa. Ryhmätason riskimuuttujia on

selkeästi todennettavissa ja ne ovat osaltaan täten väkivallan riskiä nostava tekijä. Ryhmän suhteessa yhteiskuntaan on niin ikään todennettavissa joitakin riskimuuttujia.

MLG:n kokonaisarvio väkivallan uhkan tasosta on suositeltu tehtäväksi kolmiportaisella asteikolla (matala, keskiverto ja korkea) (Hart ym. 2017). Tässä tapauksessa arvio henkilön väkivaltapotentialista kokonaisuudessaan on korkea. Arviossa kerättyä tietoa ja tunnistettuja riskimuuttujia hyödyntäen voitaisiin suunnitella välituloja väkivallan riskin vähentämiseksi ja kommunikoida ne relevanteille tahoille.

Yhtymäkohdat muihin väkivaltariskin arviointimenetelmiin

Vaikka tässä työssä onkin etupäässä käsitelty MLG-työkalua ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arviointimenetelmänä, myös muissa väkivaltariskin arviointimenetelmissä, esimerkiksi VERA2R:ssa (Pressman & Flockton, 2016), on huomioitu ryhmiin liittyviä riskimuuttujia. Näitä ovat muun muassa henkilön uskomuksiin, asenteisiin ja ideologiaan liittyvät asiat joihin ryhmään kuuluminen henkilön osalta vaikuttaa. Henkilön sosiaalista kontekstia arvioidaan VERA2R:ssa myös kattavasti monien eri riskimuuttujien avulla.

Vaikka MLG muistuttaakin sisällöltään jonkin verran muita riskinarviointityökaluja, kehittäjät näkevät sen kuitenkin laajempaan soveltamisaltaan, koska muut olemassa olevista työkaluista eivät sisällä tai sisältävät rajoitetusti sellaisia lisäulottuvuuksia, jotka ovat tärkeitä ryhmäpohjaisen väkivallan riskin arvioimisessa ja joista on tutkimusnäyttöä (Cook & Vargen, 2022). Myös MLG:tä ja HCR-20 V3:a (Douglas ym., 2013) on vertailtu hyödyntämällä niitä ryhmäpohjaisen väkivallan tapauksissa. Tarkoituksena oli tutkia MLG:n soveltuvuutta ryhmäpohjaisen väkivaltariskin arviointiin. Vaikka molempien työkalujen todettiin olevan sovellettavissa yksilön väkivaltariskin arviointiin, MLG: nähtiin pureutuvan paremmin riskimuuttujiin, jotka ovat tyypillisiä ryhmäpohjaisessa väkivallassa (Vargen, 2019).

Huomionarvoista kuitenkin on, että MLG:ssä esiintyy myös selkeitä puutteita esimerkiksi poliisin toiminnan näkökulmasta. MLG ei huomioi ajallista perspektiiviä väkivaltaisen teon suhteen eli sitä, koska teon ajatellaan tapahtuvan ja kuinka tätä arvioidaan. MLG ei eksplisiittisesti myöskään keskity tietyn mahdollisen väkivallan teon arviointiin, vaan henkilön yleiseen väkivalta potentiaaliin tai kykenevyyteen väkivaltaisen teon toteuttamiseen yleisesti. Kuten MLG-työkalun kehittäjät ovat todenneet, se on rakenteeltaan mallinnettu suoraan HCR-20 V3-työkalusta, eikä kartoita esimerkiksi väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyviä riskimuuttujia läheskään yhtä tarkasti, kuin esimerkiksi VERA2R- tai TRAP-18 työkalut.

Yhteenveto

Kaikissa yhteiskunnissa on tunnistettavissa ryhmäpohjaisen väkivallan ilmiö eri muodoissaan. Siihen kytkeytyy myös vahvasti muu rikollinen toiminta, esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden eri muodot ja toimintatavat. Ryhmäpohjaisen toiminnan negatiivisten ilmenemismuotojen, arvioimisen ja niihin puuttumisen yhteydessä on tärkeää määritellä, minkälaisesta toiminnasta on kyse, kohdistuvatko toimet yksittäiseen henkilöön vai laajempaan ryhmään kokonaisuudessaan ja onko kyseessä asia, johon voidaan puuttua koko yhteiskunnan tasolla tai esimerkiksi tietyn viranomaisen toimesta. Eri konteksteissa, kuten esimerkiksi terveydenhuollon potilasarvioinnissa ja poliisin tehtävissä, käytössä olevien väkivaltariskiarvioiden keskeinen tavoite on tunnistaa näiden viranomaisten toimivallan piirissä olevia puuttumisen keinoja, joilla mahdollista väkivallan uhkaa voidaan madaltaa ja etisiä keinoja mahdollisen väkivallan kehityskulun katkaisemiseksi. Rikollisuuden torjunta kokonaisuudessaan taas edellyttää monenlaisia viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön toimia lainsäädännöllisin, rikosoikeudellisen ja hallinnollisin keinoin.

Työhön valitussa näkökulmassa keskiössä on ollut ryhmän vaikutus siihen kuuluvan henkilön väkivaltapotentiaalin arvioinnissa. Jos taas ryhmää arvioidaan kokonaisuudessaan, tällöin kyseessä on ryhmän aiheuttaman haitan arvioiminen laajemmasta yhteiskunnallisesta näkökulmasta, ei yksilöön kohdistuva arviointi. Tällaisen arvioinnin yksi osaelementti voi kuitenkin myös olla ryhmän vaikutus siihen kuuluvan yksilön tai yksilöiden väkivaltapotentiaalin arvioimiseen. Työssä on sivuttu myös laajemman haitan ja ryhmiin liittyvää arviointia, koska ryhmän ja siihen kuuluvan yksilön aiheuttamaa väkivaltaa tai sen uhkaa ei voi kokonaan erottaa sen muille ihmisille tai yhteiskunnalle aiheuttavista haitoista tai seurauksista.

Ryhmäpohjaisen tai muunkaan väkivaltariskin arvion tarkoitus ei ole ennustaa sitä mitä henkilö tulee tulevaisuudessa tekemään. Arviointimenetelmät tulisikin nähdä tapaukseen liittyvän tiedonkeruun välineenä, jonka avulla hahmotetaan tapauksen kokonaisuutta ja käytettävissä olevia tapoja tilanteeseen puuttumiseksi. Arvioihin liittyvät toimenpiteet voivat osaltaan häiritä, hidastaa tai katkaista kehityskulun kohti väkivaltaista tekoa. Vaikka olemassa oleva tieteellinen näyttö on edelleen rajallista, monilla toimijoilla on kuitenkin tarve käyttää näitä menetelmiä työtehtäviensä hoitamiseksi. Strukturoituihin riskinarviointimenetelmiin perustuva tapa arvioida väkivallan riskiä on puutteistaan huolimatta nykyajattelun konsensuksen mukaan luotettavin ja suositeltavin tapa arvioida väkivallan riskiä.

Lähteet

Asch, S. E. (1951). Effects of group pressure upon the modification and distortion of judgments. In H. Guetzkow (Ed.), *Groups, leadership and men; research in human relations* (pp. 177–190). Carnegie Press.

- Belfrage, H., Strand, S., Ekman, L., & Hasselborg, A.-K. (2012). Assessing Risk of Patriarchal Violence with Honour as a Motive: Six Years Experience Using the PATRIARCH Checklist. *International Journal of Police Science & Management*, 14(1), 20–29.
- Borum, R. (2015). Assessing risk for terrorism involvement. *Journal of Threat Assessment and Management*, 2(2), 63-87.
- Cook, A. (2014). *Risk Assessment and Management of Group-Based Violence*. Doctoral theses. Simon Fraser University, Canada.
- Cook, A. N., Hart, S. D. & Kropp, P. R. (2013). *Multi-Level Guidelines (MLG) for the assessment and management of group-based violence*. User Manual. Burnaby, BC: Mental Health, Law, and Policy Institute.
- Cook, A. N., Hart, S. D. & Kropp, P. R. (2015). *Multi-Level Guidelines for the assessment and management of group-based violence* (Rev. ed.). Mental Health, Law, and Policy Institute.
- Cook, A. N., & Vargen, L. M. (2022). The empirical grounding of a framework for the risk assessment of violent extremism and other forms of group-based violence. *Journal of Threat Assessment and Management*, 10(1), 57–73.
- Douglas, K.S., Hart, S.D., Webster, C.D. & Belfrage, H. (2013). *HCR-20, Version 3: Assessing Risk for Violence*. Protect International: Risk and Safety Services.
- Europol (2021). *European Union serious and organised crime threat assessment. A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Hallituksen esitys (2014). *Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien säännösten yhtenäistämiseksi*. HE 263/2014.

- Hart, S.D. (2019). Assessing risk for group-based violence. In book: *Risk rules: A practical guide to structured professional judgment and violence prevention*. Chapter: 19. Pavilion Publishing and Media.
- Hart, S. D., Cook, A. N., Pressman, D. E., Strang, S., & Lim, Y. L. (2017). *A concurrent evaluation of threat assessment tools for the individual assessment of terrorism*. Waterloo, Ontario: Canadian Network for Research on Terrorism, Security, and Society.
- Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B. & Lozano, R. (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva: World Health Organization.
- Logan, C. & Lloyd, M. (2019). Violent extremism: A comparison of approaches to assessing and managing risk. *Legal and Criminological Psychology*, 24(1), 141-161.
- Logan, C. & Sellers, R. (2021). Risk assessment and management in violent extremism: A primer for mental health practitioners. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 32(3), 355-377.
- Meloy, J. R. & Gill, P. (2016). The lone-actor terrorist and the TRAP-18. *Journal of Threat Assessment and Management*, 3(1), 37–52.
- Milgram, S. (1963). Behavioral Study of obedience. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67(4), 371-378.
- Pohjola, A. (2017). *Vaarallinen rikosentekijä? Tutkimus rikosentekijän vaarallisuuden arvioinnista rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä*. Akateeminen väitöskirja. Oikeustieteiden laitos, Helsingin yliopisto. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisu. A-sarja, 0356–7206, nro 335.
- Pressman, E. & Flockton J. (2016). *Violent Extremist Risk Assessment 2 Revised (VERA 2R)*. Risk Management Authority 2021.

- Ratcliffe, J. H., Sorg, E.T. and Rose, J.W.W. (2015). Intelligence-Led Policing in Honduras: Applying Sleipnir and Social Psychology to Understand Gang Proliferation. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 30, 112-123.
- Sisäministeriö (2023). *Järjestäytynyt rikollisuus vaikuttaa laajasti yhteiskuntaan*. Järjestäytynyt rikollisuus - Sisäministeriö (intermin.fi). Viitattu 16.03.2023.
- Spindler, A. & Bouchard, M. (2011). Structure or Behavior? Revisiting Gang Typologies. *International Criminal Justice Review*, 21(3)263-281.
- Tolvanen, M., Keski-Valkama, A., Koskela, T., Pajuoja, J., Rautanen, M. ym. (2021). *Vaarallisuuden ja väkivaltariskin arvioiminen*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:70.
- Vargen, L.M. (2019). *Risk Domains and Factors of the Multi-Level Guidelines: An Updated Examination of Their Support in the Literature*. Master's thesis. Simon Fraser University.
- Zimbardo, P. G. (1972). Pathology of imprisonment. *Society*, 6, 4, 6, 8.

Liite 1

Multi-Level Guidelines riskimuuttujien kuvaukset

Yksilöön liittyvät riskimuuttajat (Y)

Yksilöön liittyvillä riskimuuttujilla tarkoitetaan yksilön ominaisuuksia, jotka ovat suhteellisen riippumattomia tämän ryhmäjäsenyydestä.

Käytöshäiriöt (Y1)

Käytöshäiriöillä tarkoitetaan henkilön jatkuvaa, pysyvää, usein toistuvaa ja laaja-alaista väkivallatonta rikollista käyttäytymistä. Käytös on tyypillisesti jatkunut kuukausia tai vuosia ja on osa henkilön elämäntapaa. Tyypillistä rikollista käyttäytymistä ovat esimerkiksi

päihteiden vaikutusten alaisena ajoneuvojen kuljettaminen, varkaudet tai ehdonalaisen vankeustuomioin ehtojen rikkomukset. Käytös on kokonaisuudessaan sääntöjä ja normeja rikkovaa, ja se voi liittyä joko henkilön yksilönä tekeminen rikoksiin tai ryhmän kontekstissa tehtyihin tekoihin.

Asenneongelmat (Y2)

Asenneongelmilla tarkoitetaan väkivaltamyönteisiä, epäsosiaalisia, rikosmyönteisiä tai auktoriteettivastaisia asenteita. Näihin voi liittyä väkivaltamyönteisiä ideologioita ja vihaa ja kostonhimoa.

Sosiaalisen sopeutumisen ongelmat (Y3)

Sosiaalisen sopeutumisen ongelmilla tarkoitetaan yksilön kapasiteettia integroitua yhteiskuntaan prososiaalisesti. Sopeutumisen ongelmat liittyvät usein konflikteihin ihmissuhteissa ja taloudellisiin ongelmiin. Tyypillistä on, että henkilö ei pidä yhteyttä väkivaltaisen ryhmän ulkopuolisiin perheenjäseniin tai ystäviin. Henkilö ei työllisty ja hankkii toimeentulonsa esimerkiksi päihteiden myynnillä.

Mielenterveysongelmat (Y4)

Tämä riskimuuttuja kartoittaa vakavia mielenterveyden ongelmia, jotka vaikuttavat keskeisesti tunteisiin, ajatuksiin ja käytökseen. Tunteisiin liittyviä ongelmia ovat esimerkiksi erilaiset negatiiviset tunnetilat tai tunteettomuus. Käyttäytymiseen liittyviä ongelmia ovat muun muassa impulssikontrollin vaikeudet. Ajatteluun heijastuvia mielenterveyden ongelmia ovat psykoottiset sairaudet, persoonallisuushäiriöt, päihdeongelmat, traumatisoitumiseen liittyvä tematiikka ja älylliseen kapasiteettiin liittyvät seikat.

Yksilöön ja ryhmään liittyvät riskimuuttujat (YR)

Yksilö-ryhmä -riskimuuttujien avulla kartoitetaan asioita, jotka liittyvät yksilön suhteeseen ryhmään. Riskimuuttujat kuvaavat yksilön identiteettiä, asenteita ja roolia suhteessa ryhmään.

Vahva ryhmään perustuva identiteetti (YR1)

Tällä riskimuuttujalla tarkoitetaan henkilön vahvaa kiinnittymistä ryhmään ja oman identiteetin rakentumista ryhmään kuulumisen kautta. Ryhmän identiteetti, ajattelutapa, arvot ja mahdollinen ideologia on määräävä ja sisäistetty henkilön omaksi identiteetiksi ja tämä heijastuu kaikkeen toimintaan: Henkilö käyttää esimerkiksi vain ryhmän symboleilla varustettuja vaatteita, on ottanut ryhmään kuulumista merkitsevän tatuoinnin, lukee ainoastaan kirjoja ja verkkosivuja, jotka liittyvät ryhmään tai edustavat ryhmän arvoja tai kirjoittaa sosiaalisessa mediassa ryhmästä tai sen edustamista ajatuksista.

Väkivaltainen rooli tai asema ryhmässä (YR2)

Tällä riskimuuttujalla tarkoitetaan henkilön nykyistä roolia tai asemaa ryhmässä tai pyrkimyksiä saavuttaa tai parantaa asemaansa ryhmässä. Henkilö voi olla esimerkiksi väkivallan mahdollistaja tai hänen oletetaan reagoivan, jos ryhmää kokee, että sitä uhataan ulkopuolelta. Henkilön status ryhmässä voi olla väkivallan tekojen toteuttamisen määrääjä tai niiden tekijä.

Vahva sitoutuminen ryhmään (YR3)

Tällä riskimuuttujalla tarkoitetaan järkkymätöntä sitoutumista ja kiintymyssuhdetta ryhmään. Vahva sitoutuminen edellyttää ryhmän ideologiaan sitoutumista ja ryhmän johtajan käskyjen noudattamista. Henkilö saattaa uskoa ryhmän arvoihin ja noudattaa niitä omasta tahdostaan. Sitoutuminen voi perustua myös pelkoon itseän kohdistuvasta väkivallasta, häpeästä tai pelosta tulla ryhmän hylkäämäksi.

Negatiivinen suhtautuminen ryhmän ulkopuolisiin ihmisiin (YR4)

Tämä riskimuuttuja liittyy ryhmän yksittäisen jäsenen negatiivisiin ajatuksiin ja tunteisiin ryhmään kuulumattomia ihmisiä kohtaan. Nämä negatiiviset mielikuvat toimivat väkivallan oikeuttajana ryhmän ulkopuolisia henkilöitä kohtaan, eikä heitä kohtaan tunneta empatiaa. Negatiivisiin ajatuksiin yhdistyy ylemmyyden tunto ryhmään kuulumattomia kohtaan ja omien ajatusten ja moraalien yliveraisuus. Ulkopuolisiksi luokitellut nähdään pahoina ja alivertaisina. "Me" ja "ne" -ajattelu on vallitsevaa.

Ryhmään liittyvät riskimuuttajat (R)

Ryhmään liittyvillä riskimuuttujilla tarkoitetaan ryhmän prosesseihin ja -rakenteisiin liittyviä riskitekijöitä, jotka kuvaavat ryhmän sisäisiä ominaisuuksia ja toimintatapoja.

Aikaisempi väkivaltaisuus (R1)

Väkivalta määritellään henkilön tai henkilöiden tosiasialliseksi vahingoittamiseksi, vahingoittamisyritykseksi tai vahingoittamisella uhkaamiseksi, johon joku ryhmän jäsen tai ryhmään assosioitunut henkilö on syyllistynyt.

Väkivaltaiset normit tai tavoitteet (R2)

Normit heijastavat ryhmän asenteita, ideologiaa ja arvoja. Väkivaltaiset normit rohkaisevat tai oikeuttavat joko suoraan tai epäsuorasti ryhmän jäsenten väkivaltaisen toiminnan.

Väkivaltaisiin normeihin voi sisältyä jäykkiä ja tarkkoja sääntöjä siitä, miten ja milloin väkivaltaa tehdään. Väkivalta voi olla normi, jolla pyritään pakottamaan noudattamaan ryhmän sääntöjä tai saamaan henkilö jäseneksi ryhmään. Ryhmän sääntöjen noudattamista voidaan valvoa ja sääntöjen noudattomuudesta rangaista. Väkivaltaisia normeja voivat olla esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolinormit (esimerkiksi kunniakulttuuri tai kielteinen suhtautuminen naisiin), kostonormit (väkivalta on odotettua tai välttämätöntä) tai

väkivaltanormit, joilla pyritään saamaan määräysvaltaa ryhmän jäseniin ja ulkopuolisiin ryhmiin (esimerkiksi ryhmään vihkeminen tai rangaistukset siitä, että ei noudata ryhmän normeja).

Vahva koheesio (R3)

Koheesiolla tarkoitetaan ryhmän yhtenäisyyttä ja suhteiden läheisyyttä. Ryhmän yhteenkuuluvuutta kuvaa jäsenten välisen kiintymyksen voimakkuus, jäsenten yhdessä viettämän ajan määrä ja ryhmän jäsenten yhteiset perinteet. Ryhmän jäsenet uskovat, että heillä on erityinen side ja heillä on korkeat odotukset muiden ryhmän jäsenten omistautumisesta ja tuesta. Ryhmän jäsenet kokevat ryhmän jäsenyyden elinikäiseksi. Vahvaa koheesiota kuvaavat omaleimaiset ja yhteiset rituaalit, musiikki tai vaatetus.

Ryhmän jäsenen aika kuluu pääasiassa ryhmänsä jäsenten kanssa.

Vahva johtajuus ja valtarakenne (R4)

Vahvalla johtajuudella tarkoitetaan ryhmän johtajan korkeaa asemaa ja vaikutusvaltaa, joka suoraan tai epäsuorasti tukee, hyväksyy tai oikeuttaa väkivallan käytön ryhmässä. Johtajuus voi olla keskitettyä johtajuutta, esimerkiksi diktatuurirakenne, jossa on yksi keskeinen johtaja tai esimerkiksi perhettä voidaan pitää johtajana. Ryhmän johtajan valta voi olla ehdoton, jolloin ryhmän johtajat esimerkiksi antavat käskyn, jonka ryhmän jäsenet toteuttavat kyseenalaistamatta. Ryhmän diktatuurisessa rakenteessa johtajaa pidetään kaikkietävänä.

Ryhmän ja yhteiskunnan väliset riskimuuttujat (RY)

Ryhmän ja yhteiskunnan väliset riskimuuttujat kuvaavat yhteiskunnan ja ryhmän välistä vuorovaikutusta ja valtasuhteita, jotka osaltaan vaikuttavat sekä ryhmän että sen yksittäisen jäsenen väkivaltapotentiaaliin.

Ryhmä koko ja vaikutuspiiri (RY1)

Ryhmän koko ja vaikutuspiiri liittyvät ryhmän asemaan yhteiskunnassa. Sekä erittäin korkea asema että erittäin matala asema lisäävät väkivallan riskiä. Asemaan liittyy myös yhteiskunnan suhtautuminen ryhmään ja ryhmän arvojen suhteutuminen yhteiskunnan arvoihin. Ryhmällä voi olla korkea sosiaalinen asema yhteiskunnan ulkopuolisten ryhmien keskuudessa, ja esimerkiksi jengin jäsenyyttä saatetaan pitää haluttuna asemana.

Yhteiskunnan eri tahot voivat rahoittaa ryhmän toimintaa, jolloin esimerkiksi yhteisön jäsenet maksavat veroja tai maksuja järjestäytyneelle rikollisryhmälle. Ryhmää voidaan pitää vaikutusvaltaisena, hallitsevana tai vaarallisena kansainvälisessä yhteisössä ja sen nähdään hallitsevasta kulttuurista poikkeavana tai vieraantuneena.

Sosiaalinen eristäytyminen (RY2)

Sosiaaliseen eristämiseen liittyy ryhmän kokemus sen kokemasta huonoa kohtelusta, vääryyksistä tai epäkohdista, jonka ulkopuoliset tahot ovat aiheuttaneet ja joiden koetaan edustavan vakavaa loukkausta ryhmän uskomuksia, arvoja tai hyvinvointia kohtaan. Nämä vääryyden kokemukset voivat liittyä ryhmän asemaan, kunniaan, moraalisiin ja ideologisiin uskomuksiin. Vääryyden kokemukset antavat ryhmälle oikeutuksen koston. Objektivisesti katsottuna epäoikeudenmukaisuuden vakavuus voi olla vähäistä, mutta ryhmän mielestä heidän uskomuksiaan, arvojaan tai hyvinvointiaan saatetaan kokea vakavasti loukatun.

Sosiaaliseen eristämiseen liittyy myös ryhmän omat toimet, jotka palvelevat sen eristämistä yhteiskunnasta sekä fyysisesti että mentaalisesti. Ryhmässä voidaan esimerkiksi opettaa uusille jäsenille, että muut ovat kelvottomia ja moraalittomia.

Eristäytynyt ryhmä on itsenäinen, fyysisesti, sosiaalisesti ja rakenteellisesti riippumaton yhteiskunnasta. Tilat, joissa ryhmä toimii, voivat olla on sijainniltaan tai huomattavilla turvatoimilla eristettyjä muusta yhteiskunnasta. Eristäytyneellä ryhmällä on

toimintarakente, joka mahdollistaa sen olemassaolon jatkumisen. Ryhmällä voi esimerkiksi

olla strategia avainjäsenten korvaamiseksi, jos nämä kuolevat tai joutuvat vankilaan, tai ryhmällä voi olla vakiintunut menetelmä jäsenten rekrytoimiseksi ja ylläpitämiseksi.

Eristäytyneestä ryhmästä poistuminen on tehty vaikeaksi tai vaaralliseksi.

Ympäristön tasapainottomuus (RY3)

Ympäristön tasapainottomuudella tarkoitetaan ympäröivän yhteiskunnallisen tilanteen epävakausta esimerkiksi taloudellisen tilanteen tai poliittisen epävarmuuden vuoksi.

Tilanteeseen saattaa liittyä korkea työttömyys ja väkivalta voi olla jopa normatiivinen keino hankkia elanto. Tämän riskimuuttujan kohdalla on tärkeää ottaa huomioon vallitseva yhteiskunnallinen käsitys tilanteesta verrattuna ryhmän arvioon siitä. Sosiaalinen epävakaus voi olla objektiivisesti tarkasteltuna vähäistä tai sitä ei ole, mutta ryhmä voi silti kokea yhteiskunnan olevan kriisitilanteessa.

Konflikti tai sen uhka muiden ryhmien kanssa (RY4)

Konflikti tai sen uhka muiden ryhmien kanssa -riskimuuttujalla tarkoitetaan ryhmän kokemaa uhkaa ulkopuolisten ryhmien taholta. Uhkia voivat olla ovat sosiaaliset, taloudelliset ja alueelliset uhat. Tapahtumat, jota voivat käynnistää uhkan kokemuksen tai konkretisoida uhkan, ovat esimerkiksi ryhmän johtajan tai korkean statuksen omaavan jäsenen kuolema tai vankilaan joutuminen. Ryhmien väliset konfliktit voivat olla luonteeltaan dynaamisia ja nopeasti vaihtelevia tai syvään juurtuneita ja pitkäaikaisia.

